

IQTIDORLI O'QUVCHILAR BILAN ISHLASH METODIKASI

Xalilova Nilufar Obidovna

Termiz Davlat Pedagogika Instituti

Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi

22-10 guruh talabasi

Ilmiy rahbar: **Xurramova Sanobar**

Annotatsiya: Iqtidorli talabalar bilan ishlash ularning salohiyatini ishga solish va muvaffaqiyatga erishish uchun aniq belgilangan metodikani talab qiladi. Ushbu maqola ushbu iqtidorli shaxslar bilan samarali ishlash uchun ishlatilishi mumkin bo'lgan turli strategiya va yondashuvlarni o'rganadi.

Kalit so'zlar: Iqtidorli talabalar, jarayon, ta'lim tizimi, izlanishlar, psixologiya

Kirish

Zamonaviy ta'limda mavjud paradigma o'zgarishini ko'rishimiz mumkin. Bunday paradigma haqiqiy davlatda ma'lum bir madaniyatda nima haqiqiy va nima haqiqiy bo'lishi mumkin emasligini aniq belgilaydi. Ushbu paradigma bizni, o'qituvchilarni talabalarimizga yuzma-yuz aylantiradi, bu bizga inson aql-zakovati va o'rganish, ayniqsa, ikkinchi tilni o'rganish haqida yangi tushunchani taqdim etadi va har bir o'quvchini o'ziga xosligi, salohiyati bilan noyob inson sifatida qadrlaydi., qobiliyatlar, ko'nikmalar, odatlar, iste'dod, imtiyozlar, o'rganish uslublari.

Shuning uchun ko'rsatmalar va testlar individual va xilma-xil bo'lishi kerak. Mualliflarning fikricha, inson omili aniq baholash jarayonining kalitini ushlab turadi.

Mualliflar iqtidorli talabalarning til va musiqani o'rganish sohasidagi muammolarini o'rganishadi, chunki mualliflarning ingliz tili va musiqasini o'qitish tajribasidan kelib chiqib, musiqiy qobiliyatga ega bo'lgan talabalar doimo til o'rganishda muvaffaqiyat qozonishadi.

O'qituvchilar, agar ular o'quv jarayonida talabalar bilan o'zaro munosabatlarda muvaffaqiyat qozonishni xohlasalar, inson rivojlanishini tushunish uchun gumanistik yondashuvdan foydalanishlari kerak, bu esa quyidagilarni hisobga oladi:

- * shaxsiy ehtiyojlar va maqsadlar
- * farqlar
- * kognitiv
- * jismoniy
- * psixologik omillar

bu erda talabaning o'zini va uning atrofidagi dunyoni tushunishi o'zgaradi, kengayadi, so'roq qilinadi, chuqurlashadi, xafa bo'ladi, cho'ziladi va hokazo.

Nazariyotchilar va o'qituvchilar turli mavzularda ko'plab samarali yondashuvlar va innovatsion materiallarni ishlab chiqdilar. Ko'p hollarda, afsuski, yaxshi tashkil etilgan tadqiqot natijalari va juda muvaffaqiyatli hisobotlar, o'quv strategiyasi va o'quv materiallari innovatsion yutuqlar o'sha faol iqtidorli talabalar o'qitish bilan shug'ullanuvchi munosabat muvaffaqiyatsiz.

Bu talabalar tillarni musiqa, adabiyotni o'rganishni yaxshi ko'rishadi. Ular xayolparastlar va atrofidagi tovushlarga juda sezgir; kriketning chirillashi, tomdagi yomg'ir, turli xil transport naqshlari kabi ovozlarga ham. Ular fonda musiqa bilan tillar, adabiyot va

san'atni yaxshiroq o'rganadilar. Ular ko'pincha har qanday yangi xorijiy so'z va ohangni faqat bir marta eshitgandan keyin takrorlashlari mumkin.

Turli xil tovushlar, ohanglar va ritmlar ularga ko'rinadigan ta'sir ko'rsatishi mumkin (ya'ni musiqiy va ingliz tili darslarida yuz ifodalari, tana harakati yoki hissiy javoblarning o'zgarishini ko'rishingiz mumkin). Ular chet tilidagi yangi narsalarni yaratish, qo'shiq aytish va tinglashdan zavqlanishadi. Ular ko'pincha tovushlarni, tillarni, til aksanlarini va boshqa nutq naqshlarini taqlid qilishda, kompozitsiyadagi turli xil musiqa asboblarini tanib olishda juda mohir.

Davlat maktablari jamiyatimizning ko'zgusi ekanligi aytiladi. Jamiyatimizdagi davlat maktablarining munosabati shundaki, tasviriy va sahna san'ati "asosiy" ta'limning bir qismi emas, balki qo'shimcha, yon chiziqdir va bu, ehtimol, katta jamiyatning nuqtai nazarini ham aniq aks ettiradi. Ushbu sohalarda g'ayrioddiy iste'dodli va iqtidorli bo'lganlarni nafaqat maktabga qabul qilish, balki, eng muhimi, kattalar dunyosida qabul qilish nuqtai nazaridan oldinda qiyin yo'l bor.

Gardner aytganidek, "hatto chinakam muhim sovg'alar - rassom, yozuvchi, bastakor, tilshunos, me'mor yoki haykaltaroshning sovg'alari bo'lsa ham, shaxs hech qachon jamiyat uni o'z iste'dodini amalga oshirishda qo'llab-quvvatlaydi deb o'ylamaydi. Iste'dod - bu boshqa narsa, iste'dodning sotuvchanligi-bu boshqa narsa". Kundalik bosimlarga duch kelgan musiqiy va ingliz tili darslarida zamonaviy o'qituvchi iqtidorli bolalarning muammolari haqida tasavvurga ega bo'lish uchun qattiq bosim o'tkazmoqda va sabrsizlik bilan aniq yo'l-yo'riq izlamoqda. Ko'pincha ta'rifi haqida ezoterik munozaralar bilan haqli sabrsiz, bizning jamiyatda o'qituvchi va boshqalar iqtidori ta'rifi madaniyati bilan bog'liq, deb tan olish muvaffaqiyatsiz.

Har bir madaniyat mukofotlaydigan yoki qadrlaydigan qobiliyat turiga ega ko'rinadi. Qadimgi yunonlar notiqalar, rimliklar ularga ergashib muhandislar, XVI asr Italiya uyg'onish

davri rassomlari, XVII asr Germaniya bastakorlari va buyuk Britaniya - XIX asr ingliz yozuvchilari ishlab chiqarishgan. bu ma'lum bir madaniyatda ma'lum bir madaniyatda maxsus mukofotlangan iste'dodning paydo bo'lishini tasvirlaydi.

Torrance Yapon va Amerika qo'shma Shtatlari talabalarining ta'lim uslublaridagi keskin qarama-qarshiliklarni ta'kidladi, G'arb dunyosida mantiq va aqlga, Sharq dunyosida esa sezgi va tasavvurga e'tibor qaratildi. Madaniyatlardan turli qadriyatlarga ega bo'lgan turli iste'dodlarni ko'rib chiqar ekanmiz, aslida inson aqlining ajoyib moslashuvchanligini kuzatayotgan bo'lishimiz mumkin. Iqtidorning ma'nosi munozaralarni davom ettirish mavzusidir. O'quv adabiyotlarida iqtidorli va iqtidorlilik ta'rifining ko'plab versiyalari mavjud va ulardan biri Marlandning klassik ta'rifi sifatida keng tanilgan, u hozirgi tashvishni turli xil iqtidor o'lchovlari bilan aks ettiradi:

"Iqtidorli talabalar-bu ajoyib qobiliyatlari tufayli yuqori ko'rsatkichlarga ega bo'lgan professional malakali shaxslar tomonidan aniqlangan talabalar. Bular o'zlariga va jamiyatga qo'shgan hissalarini ro'yobga chiqarish uchun odatdagi maktab dasturida ko'rsatiladiganlardan tashqari tabaqalashtirilgan ta'lim dasturlari va xizmatlarini talab qiladigan shaxslardir".

Yuqori ko'rsatkichlarga ega bo'lgan talabalar qatoriga quyidagi yo'nalishlarning har qandayida namoyish etilgan yutuqlar va yoki potentsial qobiliyatga ega bo'lganlar kiradi:

Umumiy intellektual qobiliyat;

O 'zbekistonning o' ziga xos akademik qobiliyati;

Ijodiy yoki samarali fikrlash;

Etakchilik qobiliyati;

Tasviriy va ijrochilik san'ati

Uning ortida federal qonun nufuzi bilan, iqtidori marland ning omnibus ta'rifi keng qabul qilindi. 1980-yilga kelib 39 shtat ushbu ta'rifga asoslangan qonunlarni qabul qildi. Mualliflar marland ning ta'rifi so'zlar mashhur qobiliyat uchun kitobxonning e'tibor istardim. Bu so'zlar nimani anglatadi? Shubhasiz, bizda muhimroq narsa bor: zamonaviy jamiyatimiz faoliyatining markazida joylashgan ramziy tizimlarni o'zlashtirish va ulardan foydalanish qobiliyati. Ushbu ta'rif foydalidir, chunki u iq jihatidan emas, balki iqtidorni keng belgilaydi va iqtidorli va iqtidorli talabalarning har xil turlariga xizmat ko'rsatishni oqlaydi.

Afsuski, u kontseptual ravshanlikka ega emas va turli xil qobiliyatlarni operativ ravishda aniqlash va ishonchli baholash qiyin bo'lgan.

Ushbu kamchiliklarni bartaraf etish uchun Roberta Milgram iqtidor tuzilishining "4*4" modelini ishlab chiqdi. Uning modeliga ko'ra, iqtidor to'rt toifa bo'yicha kontseptsiya qilingan, ikkitasi aqlning jihatlari (umumiy intellektual qobiliyat va o'ziga xos intellektual qobiliyat) va ikkitasi asl fikrlash jihatlari (umumiy original/ijodiy fikrlash va o'ziga xos ijodiy iste'dod) bilan bog'liq. Iqtidorning har bir toifasi tegishli mahsulot yoki ishlashga ega bo'lgan bilim jarayoni sifatida qaralishi mumkin. To'rt jarayonning har biri shaxsda to'rtta qobiliyat darajasidan birida namoyon bo'ladi:

S chuqur iqtidorli,

O'rtacha iqtidorli,

S yumshoq iqtidorli,

S nodavlat iqtidorli, shuning nomi $4 * 4$.

Iqtidorli bolalar va yoshlar uchta o'zaro bog'liq ta'lim muhitida o'sadi:

1. uy,

2. maktab,

3. jamoa.

Iqtidorli, umumiy intellektual qobiliyat yoki umumiy aqlning birinchi toifasi mavhum fikrlash va muammolarni mantiqiy va tizimli ravishda hal qilish qobiliyatini anglatadi. Ikkinchi toifa, o'ziga xos intellektual qobiliyat, tillar, fan, ijtimoiy fanlar, adabiyot yoki drama, musiqa, san'at kabi ma'lum bir sohadagi aniq va aniq intellektual qobiliyatni anglatadi.

Tillar sohasida u estetik qadrlash yoki tillarni o'rganish qobiliyatida aks etadi; ilmiy axborot va tamoyillari mahorati bilan ilm-fan, va u eshituv kamsitish (yaxshi quloq) tomonidan xorijiy tillarni va musiqa o'rganish aks etadi. Uchinchisi

kategoriya, umumiy original/ijodiy fikrlash, o'ziga xos, ya'ni g'ayrioddiy, yuqori sifatli echimlar ishlab chiqariladigan muammolarni hal qilishning bir turi sifatida belgilanishi mumkin.

Xulosa

Iqtidorli talabalar bilan ishlash ularning alohida ehtiyojlariga javob beradigan keng qamrovli metodologiyani talab qiladi. O'z qobiliyatlarini tan olish va rivojlantirish, boyitish dasturlarini taqdim etish, o'qitish usullarini moslashtirish, ijodkorlikni rag'batlantirish, hamkorlikka urg'u berish, hissiy farovonlikni qo'llab-quvvatlash va maqsadlarni belgilash orqali o'qituvchilar mukammallikni rivojlantiradigan muhitni yaratishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Bloom, B. S. (1985) yoshlarda iste'dodni rivojlantirish. Nyu York: Ballantin Kitoblari.
2. Degregoris, Cn (1986) intensivligi va turi bilan farq qiladigan individual ovoz imtiyozlari va eshitish chalg'itadigan narsalarning o'zaro ta'sirini o'qishga ta'siri. Hofstra Universiteti.

3. Dann, R. (1989) iqtidorli bolalar uchun individualizatsiya bo'yicha ko'rsatma; Milgramda, R.
4. Dann, R., Dann, K. va narx, G. (1977) tashxisni o'rganish uslublari: maktab tizimlariga qarshi noto'g'ri kostyumlardan qochish uchun retsept. Phi Delta Karra, 58, 418-420.
5. Dann, R., DeBello, T., Brennan, P.& Murrain, P. (1981) Ta'lim Uslubi Tadqiqotchilari Farqlarni Boshqacha Aniqlaydilar. Ta'lim rahbariyati, 38, p.372-375.